

KSZTAŁCENIE INTEGRACYJNE JAKO MOŻLIWOŚĆ EDUKACYJNA DZIECKA Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

„Każdy człowiek ma prawo do szczęścia i swojego miejsca w społeczności.”

(Maria Grzegorzewska)

Osoby niepełnosprawne żyły wśród pełnosprawnych od zawsze. Życie ludzi niepełnosprawnych w zwykłych warunkach, na równych prawach i w miarę możliwości obowiązkach z pełnosprawnymi jest ich moralnym prawem; jeżeli sobie tego życzą i istnieją ku temu warunki. Dzieciom niepełnosprawnym stworzona została szansa przebywania w środowisku dzieci pełnosprawnych, nawiązywania z nimi kontaktów, odbywania wspólnych zajęć, wspólnej zabawy i pracy. Ma to istotne znaczenie dla prawidłowego ich rozwoju psychospołecznego. Wspólna, bowiem zabawa i nauka dzieci o zróżnicowanych możliwościach umożliwia im wzajemne poznanie, akceptację oraz zdobycie niezbędnych we wspólnym bytowaniu kompetencji społecznych. Obecnie świadomie i planowo rozwija się system integracyjny. Polega on na stosowaniu odpowiednich działań zmierzających do włączenia osób niepełnosprawnych w zwykłe formy życia indywidualnego i zbiorowego i odpowiednie zaspokajanie w tej sytuacji ich potrzeb. Podstawą integracji jest założenie, że każdy ma prawo do wzrastania w środowisku rówieśników.

W integracji społecznej uczniów niepełnosprawnych dużą rolę odgrywają stosunki interpersonalne z rówieśnikami. Obiektywne stosunki, w które uczniowie są zmuszeni wchodzić w procesie uczenia się i innych rodzajów działalności w szkole przejawiają się w subiektywnych przeżyciach i zachowaniach. Ważną rolę odgrywa w nich więź emocjonalna, kształtująca się między poszczególnymi dziećmi. Ich treść i zakres ulega przemianom w procesie rozwoju dziecka. W każdej fazie rozwoju odgrywają one doniosłą rolę w kształtowaniu się jego osobowości. Dzięki stosunkom interpersonalnym dziecko uczy się rozumieć inne osoby, kształtuje własną samoocenę, zaspokaja potrzeby psychiczne, opanowuje umiejętność zachowania się wobec innych i kształtuje wobec nich swoje postawy. Nauczanie początkowe przypada na okres, pod koniec, którego w rozwoju psychicznym dziecka dochodzi do przełomu w sposobie traktowania drugiego człowieka. Dziecko osiąga taki poziom rozwoju funkcji psychicznych, który umożliwia mu wejście na drogę zmierzającą do opanowania umiejętności intencjonalnego formułowania związków z innymi. Szczególną rolę w rozwoju psychospołecznym dziecka w wieku szkolnym pełni grupa rówieśnicza klasy, do której ono uczęszcza..

Wzrasta znaczenie pracy rehabilitacyjno-wychowawczej z niepełnosprawnymi. Zdarza się, że słyszymy pewne przesady i stereotypy myślowe dotyczące osób z upośledzeniem umysłowym, które przedstawiają je w niewłaściwym świetle. To powoduje pewien dystans społeczny wobec tych osób. Brak bezpośrednich kontaktów z niepełnosprawnymi wpływa na przypisywanie im określonych cech i właściwości przez środowisko społeczne.

Głównym celem kształcenia specjalnego jest przygotowanie osób z niepełnosprawnością do możliwie najlepszego radzenia sobie w życiu codziennym. W procesie kształcenia osób o zaburzonym rozwoju, podstawowym zaburzeniem edukacyjnym jest kształtowanie zaradności życiowej.

Izolacja dziecka z niepełnosprawnością intelektualną ogranicza prawidłowy przebieg informacji między osobami niepełnosprawnymi a światem zewnętrznym, co w konsekwencji może doprowadzić do wzajemnych uprzedzeń. Bardzo potrzebne są obustronne kontakty, aby ukształtowały się pozytywne postawy wobec ludzi niepełnosprawnych. Osoby pełnosprawne powinny nauczyć się odpowiedniego zachowania i obcowania z jednostkami niepełnosprawnymi, czyli tolerancja wobec ich braków, gotowość niesienia pomocy oraz swobodne zachowanie się. Również jednostka niepełnosprawna musi nauczyć się sztuki współżycia z ludźmi pełnosprawnymi i właśnie, dlatego musi mieć z nimi liczne kontakty. Integracja osoby niepełnosprawnej ze społeczeństwem jest bardzo ważna dla dalszego rozwoju. Dzieci integrowane czerpią wzory do naśladowania, uczą się wielu przydatnych rzeczy i nie czują się wtedy odpychane i niechciane. Umożliwia to funkcjonowanie w różnych rolach społecznych adekwatnych do poziomu rozwojowego. Kształtują wiarę w siebie, poczucie wartości i przekonanie, że są potrzebne w społeczeństwie.

Brak prawidłowej relacji między jednostką a środowiskiem może wywołać niekorzystne dla niej skutki w sferze osobowości. Niechęć do upośledzonych umysłowo potęguje się wówczas, gdy ujawniają one zachowania nieakceptowane społecznie w wyniku, których środowisko przejawia wobec nich postawy unikania i odtrącania. Oznacza to, że im większa częstotliwość zachowań społecznie oczekiwanych, tym większe prawdopodobieństwo adaptacji społecznej. Szczególną rolę w kształtowaniu zachowań prospołecznych odgrywają typy postaw rodziców, czyli prawidłowy kontakt emocjonalny z dzieckiem a nie bezradność wobec dziecka. Dzieci upośledzone umysłowo odczuwają potrzebę bezpieczeństwa, miłości i potrafią w sposób żywy ujawnić sympatię i potrzebę kontaktów społecznych. Cechy te sprzyjają procesowi ich kształcenia. Radzą sobie same w wielu życiowych sytuacjach takich jak: ubieranie się, ścielenie łóżek, przygotowanie posiłków, samodzielne mycie się, robienie drobnych zakupów, wykonywanie prostych czynności

zarobkowych. W wyniku właściwego wychowania są w stanie opanować przyjęte powszechne formy postępowania. Można uzyskać pozytywne rezultaty rewalidacyjne, jeżeli:

1. obdarza się dziecko uwagą, poświęca się mu dużo czasu;
2. zapewnia się możliwość rozwoju różnych sfer stosownie do potrzeb;
3. ułatwia kontakty z innymi ludźmi;
4. nie ogranicza się jego samodzielności;
5. zaspokaja potrzeby bycia akceptowanym, bezpiecznym, zdolnym do zrobienia czegoś dobrego.

W procesie rozwoju dziecka jest ważne, by oczekiwania, które stawia rodzic, wychowawca nie przekraczały sfery najbliższego rozwoju dziecka. Istotne, by nie ograniczać postępowania we wspólnej nauce czy zabawie z uwagi na upośledzenie umysłowe dziecka. Im zdolności poznawcze są mniejsze, tym potrzeba lepszych i specyficzne dostosowanych warunków, metod, i środków pracy z dziećmi z upośledzeniem umysłowym, by odpowiednio stymulować ich rozwój i sprzyjać ich wzrastaniu. Często możliwości i zdolności dziecka z upośledzeniem umysłowym są niesłusznie ograniczane. Jeżeli otaczający dziecko ludzie zauważają, iż pomimo upośledzenia umysłowego dziecko jest zdolne do rozwoju i własnego, indywidualnego wzrastania, wtedy może skierują swoją aktywność na odpowiednią dla siebie stymulację rozwoju. Ważne jest zauważyć nie tylko pewne, specyficzne dla dziecka ograniczenia umysłowe, ale przede wszystkim dostrzegać dziecko, które jest niepowtarzalną całością, które ma charakterystyczny dla siebie potencjał możliwości, co czyni je niepowtarzalnym. Istotne jest, więc zobaczenie dziecka z upośledzeniem umysłowym jako całej osoby w całym jego kontekście rozwojowym.

Wszystkie dzieci są zdolne do integracji, nawet te z dużym stopniem niepełnosprawności, ale pod warunkiem, że nie będziemy oczekiwać od nich wyników ponad ich możliwości rozwojowe i porównywać ze zdrowymi rówieśnikami, a dostosujemy wymagania do indywidualnych możliwości każdego dziecka. W dziecku niepełnosprawnym nie można widzieć tylko jego braków i niedoskonałości, trzeba dostrzegać jego pragnienia, emocje, dążenia, i widzieć w nim człowieka eksponując jego dobre i mocne strony. Niewątpliwie należy uznać godność każdego dziecka i wierzyć w jego zdolności rozwojowe. Mamy obowiązek chronić jego wolność, doceniać indywidualne możliwości i osiągnięcia.

Bibliografia:

Korzon A.(2004) *Mity i stereotypy myślowe o niepełnosprawnych intelektualnie w środowisku społecznym. W: Człowiek z niepełnosprawnością intelektualną. Tom II (red) Z. Janiszewska- Nieścioruk. Oficyna Wydawnicza „IMPULS”, Kraków*

Lipińska-Łokś K.(2004)*Psychospołeczna sytuacja dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w klasach integracyjnych W: (red Januszwska-Nieścioruk: Człowiek z niepełnosprawnością intelektualną .Tom I. Oficyna Wydawnicza „IMPULS”, Kraków*

Borzyszkowska H.(1986) *Integrujące wychowanie jednostek upośledzonych umysłowo w środowisku rodzinnym. W: Człowiek niepełnosprawny w społeczeństwie. Państwowy Zakład Wydawniczy, Warszawa*

Giryński A.(1984) *Zachowania prospołeczne młodzieży lekko upośledzonej umysłowo, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej, Warszawa*

Mrugalska K.(1992)*Upośledzenie umysłowe. Wskazówki dla rodziców. Warszawa*

Kiełańska M.(2000) *Rozwój dzieci z upośledzeniem umysłowym. Edukacja i Dialog nr8 s. 41-45*